

Jak to bylo doopravdy

Všední život ve válce: co přestalo fungovat, co následovalo a jak si lidé poradili. Útržky ze zveřejněných reportáží, úřadů a organizací — přebíráme fakta, ne znění. Česko není Ukrajina; berte to jako zkušenost, ne jako předpověď. Stav k 28. 9. 2026. Plné znění se zdroj: czechpatrol.cz/zkusenosti

ELEKTŘINA A SPOJENÍ

SIM karty všech operátorů: jeden vždycky nějak šel
začátek invaze 2022, Mariupol (rozhovor vyšel v roce 2023)

Co se stalo. Zpravodaj Martin Dorazín popsal, že po vypnutí proudu se mobilní sítě hned zahltily, protože všichni přešli na mobilní data. Měl SIM karty všech ukrajinských operátorů a některá z nich vždy nějak fungovala.

Co následovalo. Posílat fotky nebo stahovat videa nešlo, ale stránky se otevřít daly a na základní věci to stačilo.

Jak si lidé poradili. Měl v telefonu SIM karty více operátorů a používal tu, jejíž síť zrovna fungovala.

Pro domácnost u nás: Mějte v domácnosti aspoň jednu předplacenou SIM jiného operátora, než je ten hlavní — třeba ve starém telefonu.

Zdroj: Aktuálně.cz (zpravy.aktualne.cz)

Tři SIM karty, slovenská navíc a kredit dopředu

Užhorod, článek z ledna 2025

Co se stalo. Autor z Užhorodu popsal, že při útocích na síť zažil úplný výpadek mobilního spojení. Nosí proto SIM karty tří operátorů a pořídil si i slovenskou, protože v Užhorodu dosáhne na slovenské sítě.

Co následovalo. Operátoři museli doplnit záložní zdroje vysílačů, které před válkou nebyly všude nebo nestačily na delší výpadky.

Jak si lidé poradili. Na předplacených SIM drží kredit na několik měsíců dopředu a powerbanky nabíjí, kdykoli může.

Pro domácnost u nás: Na záložní předplacené SIM mějte kredit dopředu, ať jde ve výpadku hned použít.

Zdroj: Aktuálně.cz (nazory.aktualne.cz)

Když nejde váš operátor, jde se do sítě jiného

od března 2022, Ukrajina

Co se stalo. Tři ukrajinští operátoři se dohodli, že když síť vlastního operátora nefunguje, zákazník se může připojit do sítě jiného — nejdřív v oblastech bojů, později v celé zemi.

Co následovalo. Připojení se často nedělo samo a data v cizí síti byla výrazně zpomalená.

Jak si lidé poradili. Lidé vypnuli automatický výběr sítě a ručně zvolili dostupnou síť jiného operátora.

Pro domácnost u nás: Zjistěte si, kde je v telefonu ruční výběr sítě. V Česku ale národní roaming jako běžná služba není — spolehlivější je záložní SIM jiného operátora.

Zdroj: Vláda Ukrajiny (kmu.gov.ua); Ukrainian News (ukranews.com)

Vysílač bez proudu vydrží jen hodiny

Ukrajina, 2022–2025

Co se stalo. Většina ukrajinských základnových stanic měla baterie, které při výpadku vydrží jen pár hodin. Regulátor proto nařídil, aby vysílače vydržely bez proudu 10 hodin; operátoři to nezvládli plně splnit.

Co následovalo. Operátoři přecházeli na lithiové baterie a generátory; Kyjev v říjnu 2022 hlásil stovky odpojených stanic a přerušovaný signál.

Jak si lidé poradili. Operátoři a ministerstvo radili nespolehat na jediný kanál; zdroje konkrétní postup domácností nepopisují.

Pro domácnost u nás: Mobilní síť při výpadku proudu vydrží jen omezenou dobu. Nejdůležitější hovory a zprávy vyřídte hned na začátku.

Zdroj: NV (english.nv.ua); Kyiv Independent (kyivindependent.com)

Síť operátora běží, router doma ne

listopad 2025, Ukrajina

Co se stalo. Podle šéfa Kyivstaru běželo přes 30 % sítě devátý den po sobě na generátory a baterie. Zálohu pro domácí router si ale zajistilo jen 15–20 % zákazníků.

Co následovalo. Operátor vyzval zákazníky, ať si napájení routeru zálohují; ministerstvo mezitím tlačilo optické sítě, které vydrží bez proudu až 72 hodin.

Jak si lidé poradili. Lidé připojovali router a optický převodník na malou UPS nebo powerbanku; podle ministerstva vydrží router na UPS asi 4–6 hodin.

Pro domácnost u nás: Router má malou spotřebu. Malá UPS nebo powerbanka ho udrží několik hodin — pokud síť poskytovatele sama běží.

Zdroj: Interfax-Ukraine (en.interfax.com.ua); Rubryka (rubryka.com)

Balíček s vodou a baterkou přímo ve výtahu

říjen a listopad 2022, Kyjev; znovu leden 2026

Co se stalo. Při častých výpadcích lidí v Kyjevě uvízali ve výtazích.

Co následovalo. V lednu 2026 AP popsala lidi s omezenou pohyblivostí, kteří kvůli nefunkčním výtahům týdny nemohli opustit byt ve vysokém patře.

Jak si lidé poradili. Obyvatelé dávali do výtahů krabice s vodou, tyčinkami, baterkou, nádobou na toaletu a podložkou na sezení; výtah používali jen mimo ohlášené výpadky.

Pro domácnost u nás: Nejezděte výtahem krátce před ohlášeným výpadkem a myslete na sousedy s omezenou pohyblivostí ve vyšších patrech.

Zdroj: Reuters (WMBD) (1470wmbd.com); AP (ABC News) (abcnews.go.com)

Generátor v domě: otrava, kterou není cítit

Kyjevská oblast, období výpadků proudu

Co se stalo. V Kyjevské oblasti rodiny spustily generátor uvnitř domu. V Bobryci muž na otravu oxidem uhelnatým zemřel a jeho žena skončila v nemocnici; v Hostomelu se otrávil čtyřčlenná rodina.

Co následovalo. Policie vyzvala lidi, aby dodržovali návody k generátorům a topidlům.

Jak si lidé poradili. Doporučený postup je provozovat generátor jen venku a dál od oken.

Pro domácnost u nás: Generátor nesmí běžet v bytě, garáži ani na zasklené lodžii. Kdo ho má, ať má i detektor oxidu uhelnatého.

Zdroj: Ukrajinska pravda (AOL) (aol.com); Rubryka (rubryka.com)

Kavárna s generátorem jako pracovna

listopad 2022 a červen 2024, Kyjev

Co se stalo. Při výpadcích jely kavárny a obchody na malé hlučné generátory a lákaly lidi s notebooky optickým internetem, který držela v chodu záloha.

Co následovalo. Podniky investovaly do vlastních generátorů, aby mohly zůstat otevřené.

Jak si lidé poradili. Lidé chodili pracovat a nabíjet do podniků se záložním zdrojem a internetem.

Pro domácnost u nás: Při delším výpadku se hodí vědět, které podniky v okolí mají záložní zdroj — a mít nabitý notebook nebo powerbanku.

Zdroj: Euronews (euronews.com); AP (AccessWDUN) (accesswdun.com)

Osm hodin bez proudu podle rozpisu

květen až srpen 2024, Ukrajina

Co se stalo. V létě 2024 trvaly plánované výpadky až osm hodin najednou. Rozpisy zveřejňovali distributoři na webu a v aplikacích.

Co následovalo. Koncem července úřady oznámily, že přísné vypínání se na další měsíce opakovat nebude, pokud nepřijde nové poškození.

Jak si lidé poradili. Lidé podle rozpisů plánovali praní, vaření, práci a nabíjení powerbank.

Pro domácnost u nás: Když distributor ohlásí odstávku, nabijte předem všechno a načasujte vaření a praní.

Zdroj: ACAPS (acaps.org); DTEK (grids.dtek.com)

Body nezdolnosti: teplo, voda a nabíjení pro všechny

od 24. 11. 2022, celá Ukrajina

Co se stalo. Stát spustil síť míst s generátorem, kde je teplo, voda, elektřina a signál a dá se nabít telefon.

Co následovalo. Místa fungovala zdarma a nepřetržitě. V zimě 2025/26 byly některé při vícedenních výpadcích přeplněné; Kyjev jich otevřel asi 1 300 — ve stanech, vagonech i veřejných budovách.

Jak si lidé poradili. Lidé tam chodili nabít telefony, spojit se s blízkými, ohřát se a v některých dostat teplé jídlo.

Pro domácnost u nás: Zjistěte si předem na obecním úřadě, jestli obec počítá s vytápěným místem s nabíjením pro dlouhý výpadek.

Zdroj: Ukrainska Pravda (pravda.com.ua); Ukrinform (ukrinform.net); Reuters (US News) (usnews.com); iROZHLAS (irozhlas.cz)

VODA A TEPLA

Po útoku na energetiku zůstala většina Kyjeva bez vody

31. 10. 2022, Kyjev

Co se stalo. Po raketovém útoku na energetiku u Kyjeva zůstalo podle starosty a vodárny až 80 % obyvatel bez vody; zhruba 350 tisíc domácností bylo i bez proudu.

Co následovalo. Napájení i dodávky vody se obnovovaly postupně během několika dní.

Jak si lidé poradili. Lidé plnili kanystry a láhve u veřejných pump v parcích.

Pro domácnost u nás: Vodárny a čerpadla potřebují elektřinu. Mějte doma pitnou vodu v kanystrech a vězte, kde je nejbližší veřejná pumpa nebo studna.

Zdroj: The Times of Israel (timesofisrael.com); CNN (cnn.com)

Mykolajiv: voda z kohoutku tekla, ale pít se nedala

od dubna 2022, Mykolajiv (asi 470 tisíc obyvatel)

Co se stalo. Po zničení přívodu vody z Dněpru pouštělo město do potrubí vodu z Jižního Bugu. Z kohoutků tekla nažloutlá slaná voda, která se nedala pít.

Co následovalo. Po městě vznikla výdejní místa pitné vody; opravu vodovodu později podpořily mimo jiné UNICEF a Dánská rada pro uprchlíky.

Jak si lidé poradili. Lidé denně chodili k cisternám pro desetilitrové láhve a vozili je v dětských kočárcích nebo na koloběžkách.

Pro domácnost u nás: Voda z kohoutku nemusí být pitná, i když teče. Mějte zásobu balené vody a vozík nebo tašku, ve kterých unesete desítky litrů.

Zdroj: NPR (npr.org); UNICEF Ukraine (unicef.org)

Mariupol: proud, plyn i voda naráz, v mrazu

březen 2022, Mariupol

Co se stalo. Začátkem března 2022 přestala v Mariupolu fungovat elektřina, plyn i vodovod najednou, přestože mrzlo.

Co následovalo. Služby se neobnovily; zdroje popisují nedostatek jídla i vody a šíření infekcí.

Jak si lidé poradili. Lidé brali vodu z hydrantů, chytali dešťovou vodu, rozpouštěli sněh a chodili ke studnám. Vařili venku na ohništích.

Pro domácnost u nás: Počítejte s tím, že může vypadnout všechno najednou. Vaříč s palivem pro venkovní použití a nádoby na vodu jsou základ.

Zdroj: Human Rights Watch (hrw.org); Euromaidan Press (euromaidanpress.com)

Celostátní výpadek: prázdné láhve a voda z okapů

23.–26. 11. 2022, Kyjev

Co se stalo. Plošný útok na energetiku zastavil proud i vodu v mnoha městech. V Kyjevě chodili lidé s prázdnými láhvemi, někteří chytali dešťovou vodu z okapů; v prodejně vody bez proudu nejela čerpadla.

Co následovalo. Do 26. 11. se voda v Kyjevě vrátila všude. Začátkem prosince starosta vyzval obyvatele, ať mají zásobu pitné i užitkové vody, trvanlivého jídla a teplého oblečení.

Jak si lidé poradili. Lidé si předem stáčeli vodu do láhví a kbelíků a plánovali vaření, sprchování a praní podle rozpisu odstávek.

Pro domácnost u nás: Mějte zvlášť pitnou vodu a užitkovou vodu na splachování a mytí. Když hrozí výpadek, napusťte nádoby předem.

Zdroj: Al Jazeera (aljazeera.com); Euronews (euronews.com)

Ve vyšších patrech teče voda jen s proudem

zimy 2022–2026, Kyjev

Co se stalo. Do vyšších pater paneláků dotlačují vodu čerpadla, která bez proudu nejedou. Domovní generátor ji podle zdroje dostane zhruba do pátého patra, ne výš.

Co následovalo. Některá společenství vlastníků si složila na solární panely a baterie; při dlouhých výpadcích správci vypínali výtahy, aby zbyla energie na čerpadla.

Jak si lidé poradili. Obyvatelé vyšších pater nosili vodu v kbelících po schodech. Do výtahů lidé nechávali tašky s vodou a sušenkami pro ty, kdo v nich uvíznou.

Pro domácnost u nás: Bydlíte-li výš, mějte zásobu vody přímo v bytě a při výpadku nejezděte výtahem.

Zdroj: NV (english.nv.ua); France 24 (AFP) (france24.com)

Polovina Kyjeva bez topení v mrazu pod –15 °C

od 9. 1. 2026, Kyjev

Co se stalo. Útok 9. ledna vyřadil topení asi v 6 000 bytových domech, zhruba v polovině kyjevských činžáků. Přes den bylo kolem –10 °C, v noci pod –15 °C.

Co následovalo. Topení se vracelo pomalu: 29. ledna bylo stále bez tepla 613 domů.

Jak si lidé poradili. Lidé nosili více vrstev a zabalovali se do příkrývek; záchranáři stavěli vyhřívané stany s teplým nápojem.

Pro domácnost u nás: Výpadek topení může v mrazu trvat týdny. Mějte teplé oblečení na spaní, spacák nebo deky a plán, kam se na čas přestěhovat.

Zdroj: Ukrainska Pravda (pravda.com.ua); CNN (cnn.com)

Nahřáté cihly a láhve s horkou vodou — i s rizikem

leden 2026, Kyjev

Co se stalo. Během zimního výpadku tepla si Kyjevané sdíleli rady, jak se v bytě zahřát. Nejčastější bylo nahřívát cihly na plynovém sporáku.

Co následovalo. Jiní uživatelé upozorňovali na nebezpečí a doporučovali detektory oxidu uhelnatého a kouře.

Jak si lidé poradili. Vrstvy tenčího oblečení, láhve s horkou vodou v posteli, nahřáté cihly zabalené v dekách; někdo přespával u známých v domě s generátorem.

Pro domácnost u nás: Kdo topí nebo vaří improvizovaně, potřebuje detektor oxidu uhelnatého. Bezpečnější jsou termofory a vrstvené oblečení.

Zdroj: NPR (WHRO) (whro.org); The Insider (theins.press)

PENÍZE, JÍDLO, LÉKY

První den: fronty u bankomatů a limit výběrů

24. 2. 2022, celá Ukrajina

Co se stalo. V první den invaze stály celý den fronty u bankomatů, pump a supermarketů. Národní banka omezila výběry hotovosti na 100 000 hřiven denně na klienta.

Co následovalo. Banka uvedla, že bankomaty průběžně doplňuje, a banky dál fungovaly.

Jak si lidé poradili. Lidé se snažili vybrat hotovost hned první den, hlavně ti, kdo odjížděli.

Pro domácnost u nás: Mějte doma menší rezervu hotovosti v drobných. Bankomaty jsou v krizi první místo, kde vznikají fronty.

Zdroj: UPI (upi.com); NPR (KGOU) (kgou.org)

Bez proudu nejdou terminály — banky postavily záložní síť

podzim a zima 2022, Ukrajina

Co se stalo. Při dlouhých výpadcích proudu nefungovaly platební terminály a lidé nemohli platit kartou ani za základní zboží.

Co následovalo. Národní banka s 14 bankami vytvořila síť Power Banking: přes 1 000 poboček se záložním napájením, kde šlo i při blackoutu vybrat hotovost a platit. Vláda zveřejnila jejich mapu.

Jak si lidé poradili. Lidé si pobočky našli na online mapě a chodili tam pro hotovost.

Pro domácnost u nás: Při výpadku proudu nemusí fungovat karta ani bankomat. Hotovost doma je záloha na jídlo a léky.

Zdroj: Národní banka Ukrajiny (bank.gov.ua); European Payments Council (europeanpaymentscouncil.eu)

Prázdné regály — a za tři týdny zase zboží

konec února a začátek března 2022, Kyjev

Co se stalo. Po začátku invaze zmizely z kyjevských obchodů levnější potraviny, chléb, zelenina, olej i maso; zásilky vázly kvůli dopravě.

Co následovalo. Podle ekonomů citovaných estonským ICDS se zásobování vrátilo k normálu zhruba do třetího týdne.

Jak si lidé poradili. Lidé v prvních dnech rychle nakupovali zásoby ve frontách v supermarketech.

Pro domácnost u nás: První dny bývají nejhorší. Trvanlivé jídlo na dva až tři týdny pokryje právě tohle období a ušetří vás front.

Zdroj: Al Jazeera (aljazeera.com); ICDS (icds.ee)

Inzulin: lék byl, jen se k lidem nedostal

březen 2022, Kyjev a zasažené oblasti

Co se stalo. Na začátku války se v Kyjevě tvořily fronty v lékárnách; mnoho lékáren zavřelo kvůli bojům nebo nedostatku personálu a lidé dny sháněli inzulin.

Co následovalo. Podle diabetologické nadace měla země inzulin asi na tři měsíce, problém byla distribuce; akutní nedostatek se později podařilo odstranit.

Jak si lidé poradili. Pacienti obcházeli lékárny, dokud lék nesehnali.

Pro domácnost u nás: Kdo bere léky trvale, ať se s lékařem domluví na rezervě — a u inzulinu myslí i na chlazení bez proudu.

Zdroj: The Washington Post (washingtonpost.com); CNN (edition.cnn.com)

DOPRAVA A PALIVO

Deset litrů na auto a tři hodiny ve frontě

květen 2022, Kyjev a celá Ukrajina

Co se stalo. Po útocích na sklady paliv a blokadě přístavů chybělo palivo po celé zemi. Některé pumpy v Kyjevě prodávaly jen 10 litrů na auto nebo jeden 20litrový kanystr; fronty trvaly i přes tři hodiny.

Co následovalo. Vláda nedostatek řešila dovozem ze západní Evropy, ceny rostly.

Jak si lidé poradili. Řidiči kupovali po malých dávkách; některé pumpy zavedly kupony, na které šlo koupit víc předem online.

Pro domácnost u nás: Nejezděte na rezervu. Tankujte průběžně, dokud je palivo běžně k dostání.

Zdroj: Euronews (euronews.com); NBC News (nbcnews.com)

Všichni najednou: tankovat, vybrat, nakoupit, odjet

24. 2. 2022, Kyjev

Co se stalo. Ráno 24. 2. 2022 se od šesti hodin tvořily kolony z Kyjeva a před bankomaty, obchody a pumpami stály dlouhé fronty.

Co následovalo. Nedostatek paliva pokračoval i na jaře; pumpy omezovaly prodej a na benzín se čekalo hodiny.

Jak si lidé poradili. Lidé se snažili natankovat, vybrat hotovost a nakoupit — většinou zároveň s pokusem o odjezd.

Pro domácnost u nás: Mějte nádrž aspoň z poloviny plnou a doma trochu hotovosti. Pak nemusíte v první den stát ve všech frontách najednou.

Zdroj: Al Jazeera (aljazeera.com); NBC News (nbcnews.com)

Kryt byl zamčený

1. 6. 2023, Kyjev

Co se stalo. Při nočním útoku utíkali lidé do krytu pod poliklinikou, ale byl zamčený. Nikdo neotevřel a venku zahynuli tři lidé.

Co následovalo. Úřady nařídily celostátní kontrolu: z více než 50 000 prověřených krytů bylo 9 % zavřených a 23 % nepoužitelných.

Jak si lidé poradili. Obyvatelé hromadně hlásili zamčené kryty; podle starosty se téměř polovina stížností týkala právě zamčených vchodů.

Pro domácnost u nás: Ještě v klidu si ověřte, že váš úkryt je opravdu přístupný, kdo má klíč a kam jít, když bude zavřeno.

Zdroj: CNN (us.cnn.com); AP (Central Maine) (centralmaine.com)

POPLACH A ÚKRYT

Varování do telefonu, i když sirénu neslyšíte

od konce února 2022, celá Ukrajina

Co se stalo. V prvních dnech invaze vznikla aplikace, která posílá upozornění na leteckou hrozbu pro nastavenou oblast; vyvinuly ji soukromé firmy s ministerstvem digitální transformace.

Co následovalo. Podle výrobce měla ke čtvrtému výročí přes 46 milionů stažení a 6,7 milionu denně aktivních uživatelů.

Jak si lidé poradili. Lidé si v aplikaci nastavili svou oblast a varování dostávali do telefonu i tam, kde siréna nebyla slyšet.

Pro domácnost u nás: Mějte v telefonu nastavené oficiální varování pro místo, kde jste — nespolehejte jen na sirénu.

Zdroj: Ajax Systems (ajax.systems); Ajax Systems (ajax.systems)

Únava z poplachů: lidé časem přestávají reagovat

data z roku 2022, studie vyšla v dubnu 2023

Co se stalo. Studie v časopise PNAS prošla polohová data zhruba 17 milionů telefonů a přes 3 000 poplachů. Rychlá reakce na varování v prvních měsících výrazně snížila počet obětí, ochota reagovat ale postupně slábla.

Co následovalo. Autoři odhadli, že reakce v prvních měsících zabránila 35–45 % obětí; podle VOA se dalším 8–15 % dalo předejít, kdyby lidé varování poslouchali dál.

Jak si lidé poradili. Lidé reagovali víc, když bylo nebezpečí dobře vidět; autoři proto doporučují varování, která srozumitelně ukazují skutečné riziko.

Pro domácnost u nás: Domluvte se doma na jednoduchém pravidle, co uděláte při každém varování — a držte se ho, i když předchozí poplachy skončily bez následků.

Zdroj: PNAS (pnas.org); VOA (voanews.com)

Kyjevské metro: přes den vlaky, v noci kryt

od 24. 2. 2022, Kyjev

Co se stalo. Hned první noc invaze přečkaly tisíce Kyjevanů na nástupištích metra; starosta zastavil dopravu, aby stanice sloužily jako kryt.

Co následovalo. Podle Bloombergu v březnu 2022 ve stanicích spalo odhadem 15 000 lidí, zatímco přes den vlaky znovu jezdily.

Jak si lidé poradili. Lidé nocovali na nástupištích a v chodbách; metro přes den vozilo cestující a v noci sloužilo jako úkryt.

Pro domácnost u nás: Zjistěte si předem, který hluboký podzemní prostor ve vašem městě slouží jako úkryt.

Zdroj: Bloomberg (bloomberg.com); Foreign Policy (foreignpolicy.com)

Když není čas do krytu: dvě pevné zdi

Ukrajina, vládní portál dovidka.info

Co se stalo. Oficiální ukrajinské rady doporučují, když není čas dojít do krytu, schovat se za aspoň dvě pevné zdi od ulice — na chodbě, v koupelně, v předsíni bez oken — a vyhnout se proskleným schodištím.

Co následovalo. Pozdější články upozorňují, že pravidlo bezpečí nezaručuje; vnitřní místnost bez oken ale riziko zranění střepinami a tlakovou vlnou výrazně snižuje.

Jak si lidé poradili. Kdo nešel do krytu, trávil útok na chodbě nebo v koupelně, daleko od oken.

Pro domácnost u nás: Určete si doma předem místo bez oken za dvěma pevnými zdmi — jako nouzové řešení, ne náhradu úkrytu.

Zdroj: Dovidka.info (dovidka.info); Visit Ukraine (visitukraine.today)

ODCHOD Z DOMOVA

Evakuační vlaky: kdo přišel dřív, nastoupil

konec února a začátek března 2022, Kyjev a Lvov

Co se stalo. Na kyjevském nádraží čekaly denně tisíce lidí hodiny na vlak. Jízdenky neplatily, spoje jezdily jako evakuační a lidé se do vagonů tlačili.

Co následovalo. Železnice nasadily další spoje do Lvova, odkud mnozí pokračovali dál.

Jak si lidé poradili. Někteří nechali na nástupišti zavazadla i kočárky, jen aby nastoupili.

Pro domácnost u nás: Evakuační zavazadlo mějte tak malé, abyste ho unesli v tlačenci. S kočárkem a velkým kufrem se počítat nedá.

Zdroj: Kyiv Independent (kyivindependent.com); Euronews (euronews.com)

Se psem, kočkou i králíkem přes hranici

od konce února 2022, hranice s Polskem, Rumunskem a Maďarskem

Co se stalo. Lidé odcházející z Ukrajiny si brali psy, kočky, králíky i ptáky. Sousední státy EU proto dočasně zmírnily veterinární pravidla pro vstup zvířat.

Co následovalo. Některé státy nabízely čipování a očkování zvířat přímo na hranici.

Jak si lidé poradili. Zvířata cestovala s majiteli; na hranicích a nádražích jim organizace na ochranu zvířat zajišťovaly krmivo a péči.

Pro domácnost u nás: Mějte zvíře načipované a očkované, jeho doklady u ostatních dokumentů a přepravku s krmivem na pár dní.

Zdroj: Euronews (euronews.com); NBC News (nbcnews.com)

Doklady v telefonu, když papírový pas zůstal doma

od roku 2022, Ukrajina; Polsko zavedlo Diia.pl v červenci 2022

Co se stalo. Státní aplikace Diia nabízí elektronický občanský průkaz, pas a další doklady; po invazi do ní přibyl zjednodušený válečný elektronický průkaz.

Co následovalo. Elektronické doklady mají na Ukrajině stejnou platnost jako papírové; Polsko v Diia.pl vydávalo doklad o pobytu.

Jak si lidé poradili. Kdo ztratil papírový doklad nebo ho neměl u sebe, prokazoval se z telefonu.

Pro domácnost u nás: Pokud to jde, mějte doklady i v aplikaci eDoklady a skeny důležitých dokumentů uložené bezpečně mimo domov.

Zdroj: CGAP (cgap.org); UNHCR Global Compact on Refugees (globalcompactrefugees.org)

Evakuační zavazadlo: hlavně doklady, třikrát

od začátku roku 2022, Ukrajina

Co se stalo. Záchraná služba a úřady zveřejňovaly seznamy do evakuačního zavazadla s důrazem na doklady: originály a papírové kopie pasů, rodných listů, dokladů k bytu, řidičáků a zdravotní dokumentace.

Co následovalo. Doporučení se ustálila na dokladech ve třech podobách: originál a kopie v nepromokavém obalu, sken na flash disku a kopie v cloudu.

Jak si lidé poradili. Lidé měli zavazadlo sbalené u dveří a kopie dokladů v igelitovém sáčku.

Pro domácnost u nás: Připravte si kopie dokladů v nepromokavém obalu, sken na flash disku i v cloudu — a dejte je do zavazadla, které jen popadnete.

Zdroj: Ministerstvo školství Ukrajiny (mon.gov.ua); 5.ua (5.ua)

Falešné video vyzývalo ke složení zbraní

16. 3. 2022, Ukrajina

Co se stalo. Útočníci pronikli na web a do běžícího textu televize Ukrajina 24 a šířili uměle vytvořené video, v němž prezident vyzývá ke kapitulaci.

Co následovalo. Podvrh byl během několika hodin odhalen a smazán; prezident ho vyvrátil vlastním videem na oficiálních kanálech.

Jak si lidé poradili. Diváci si všimli nepřírozeného hlasu a zprávu si ověřili na oficiálních kanálech.

Pro domácnost u nás: Zprávu, která vyzývá k panice nebo okamžitému jednání, si před sdílením ověřte na oficiálním kanálu úřadu.

Zdroj: NPR (npr.org); France 24 (france24.com)

Když padne poslední vysílač

březen 2022, Mariupol

Co se stalo. V Mariupolu byla od 2. března 2022 poškozená elektrická síť a lidé nemohli dobít telefony; kolem 6. března zasáhlo ostřelování poslední fungující vysílač.

Co následovalo. Příbuzní mimo město o blízkých dlouho nic nevěděli.

Jak si lidé poradili. Rodiny zakládaly skupiny na sociálních sítích a sdílely v nich fotografie a údaje o pohřešovaných.

Pro domácnost u nás: Domluvte se v rodině předem, kde se sejdete a přes koho mimo postižené místo si budete předávat zprávy, když nepůjde telefon.

Zdroj: Al Jazeera (aljazeera.com); NBC News (nbcnews.com)

Noci s poplachy: spát tam, kde je bezpečno

léto 2025, Kyjev

Co se stalo. Při sérii nočních útoků v létě 2025 lidé v Kyjevě popisovali, že je budí výbuchy nebo nemohou usnout až do odvolání poplachu.

Co následovalo. Psychologové upozorňovali, že chronický nedostatek spánku přináší výkyvy nálad, stres, apatii a u dětí horší soustředění.

Jak si lidé poradili. Lidé spali na chodbách, v koupelnách nebo ve stanicích metra, aby se vyspali a zároveň byli v bezpečí.

Pro domácnost u nás: Připravte si na chráněném místě bez oken jednoduché lůžko, třeba matraci na chodbě — pak se v noci nemusíte rozhodovat mezi spánkem a bezpečím.

Zdroj: Al Jazeera (aljazeera.com); Kyiv Independent (kyivindependent.com)

Chat domu: sousedé si radili a pomáhali

jaro 2022, Buča

Co se stalo. Obyvatelé jednoho panelového domu v Buči používali za okupace společný chat, kde si vedle zpráv o střelbě radili a pomáhali.

Co následovalo. Záznamy z chatu později posloužily novinářům jako popis každodenního života v té době.

Jak si lidé poradili. Sousedé přes chat řešili každodenní potíže a sdíleli informace.

Pro domácnost u nás: Založte si se sousedy chat domu a sepište si, kdo potřebuje pomoc (senioři, rodiny s malými dětmi) a kdo s čím umí pomoci.

Zdroj: OCCRP (cdn.occrp.org); GIJN (gijn.org)

INFORMACE A LIDÉ

Rádio z powerbanky, zprávy jednou za hodinu

listopad 2022, Ukrajina

Co se stalo. Při výpadcích se doporučovalo poslouchat veřejnoprávní rozhlas z rádia na baterie. Jedna obyvatelka popsala, že když se baterie rádia vybila, napájela ho z powerbanky.

Co následovalo. Rádio zůstalo zdrojem zpráv i ve chvílích, kdy nešel mobil ani internet.

Jak si lidé poradili. Rádio napájeli z baterií nebo powerbanky a energii šetřili krátkým poslechem zpráv jednou za hodinu.

Pro domácnost u nás: Rádio na baterie nebo s USB napájením je levná záloha, když nejde mobilní síť ani internet.

Zdroj: Visit Ukraine (visitukraine.today); UC Berkeley Library (exhibits.lib.berkeley.edu)

Děti týdný v metru: pomohl pravidelný program

březen až květen 2022, Charkov

Co se stalo. Charkovské metro sloužilo jako kryt, ve kterém lidé žili týdný. Podle UNICEF bylo v 29 stanicích asi 1 500 dětí a některé čtyři týdny nevyšly ven.

Co následovalo. V květnu 2022 metro po zhruba třech měsících znovu začalo jezdit.

Jak si lidé poradili. Učitelé, psychologové, trenéři a lektori tance jako dobrovolníci s dětmi ve stanicích pravidelně učili a hráli si; UNICEF přispěl hrací koutky a pomůckami.

Pro domácnost u nás: Když děti musí zůstat v úkrytu déle, držte jim pravidelný denní program. Do zavazadla přibalte něco na kreslení a hraní.

Zdroj: UNICEF Ukrajina (unicef.org); Euronews (euronews.com)

